

MEDEDELINGENBLAD
van de
NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP
voor
INDIVIDUAL PSYCHOLOGIE

25e jaargang no. 1

september 1975

Redactie: G.H. v. Asperen-Doorwerth
Mevr. L.M.C. Richard-Stuurman - 's-Gravenhage.

Redactie-adres: Mevr. J. Stach-Vrolijk
Pentislaan 1A, Aerdenhout, Telefoon 023-243263.
Secretaresse.

Samenvatting van de voordracht "De pré-linguaal dove mens", gehouden op 15 februari 1975 te Amsterdam, door de Heer J.J. Stoel, Hoofd Maatschappelijke dienst der Ammanstichting te Rotterdam.

Het doveninstituut werd in 1853 opgericht. Daaruit is de Ammanstichting voortgekomen. De Ammanstichting dankt zijn naam aan J.C. Amman die, ongeveer 200 jaar geleden een methode ontwikkelde om doven te leren spreken en hier een boek over schreef: "Surdus loquens "De Dove Spreekt".

De Stichting overkoepelt op dit ogenblik enige scholen voor slechthorenden, een school voor voorgezet onderwijs voor slechthorenden, twee scholen voor doven, een groot Audiologisch Centrum en een Maatschappelijke Dienst.

De Heer Stoel wil zich beperken tot de pré-linguaal dove mens —
DE DOOFGEBORENE.

De breuk in de gevoelsontwikkeling die tot op hoge leeftijd bij de pré-linguaal dove mens wordt geconstateerd is volgens spreker terug te voeren tot de eerste levensmaanden van die mens, n.l. in dié periode waarin de doofheid van het kind nog niet is ontdekt.

Spreker illustreert dit door uiteen te zetten dat, in tegenstelling tot de niet dove baby, de dove baby niet reageert op de gerusstellende geluiden die de moeder maakt tegen haar huilende baby, die dan met huilen ophoudt en weet dat moeder er aan komt. De dove baby ziet alleen het hoofd van de moeder ervschijnen en weer verschijnen, waarmee tevens iedere vorm van contact en geruststelling wegvalt. Hierdoor ontstaat dus geen acoustische of gevoelsbinding. Niet eerder dan op de leeftijd van negen maanden wordt de doofheid meestal ontdekt. Daarna komt het kind via de K.N.O. arts bij de Ammanstichting terecht.

Hier wordt onderzocht of het kind geretardeerd is door doofheid of door andere stoornissen.

De verzorging: Deze bestaat in de eerste plaats uit het opvangen van de ouders, die meestal een enorme klap hebben moeten incasseren. Dit geschiedt door een vrouwelijke medewerkster, die regelmatig met de ouders spreekt en aanwijzingen geeft in de praktische sfeer.

1. De ouders wordt aangeraden het kind zoveel mogelijk tegen zich aan te houden en tegen het kind te spreken, opdat het de vibratie voelt.

2. Zij worden er op geattendeerd dat het pré-linguaal dove kind géén *gelaatgerichtheid* heeft,

voortkomend uit het *zoeken* naar de *bron* van het geluid. Dit moet aangeleerd worden, aangezien dit zijn communicatiemiddel met de medemens wordt.

3. Ieder geluid moet geactiveerd worden.
4. De ouders moeten het kind zien als een normaal kind dat alléén niet hoort.
5. Er wordt geschikt speelmateriaal getoond.
6. Het tekenen van het kind dient geactiveerd te worden.
7. Er wordt op gewezen dat het zeer belangrijk is te voorkomen dat het kind verward c.q. verwaarloosd wordt — of dat het beschermd wordt c.q. overeist gaat worden.

Zowel de voorzorg als de nazorg is in handen van de Ammanstichting.

Tijdens de nazorg kan men meestal zien welke kinderen in een voor hen verkeerd milieu hebben geleefd. Zij tonen later vaak een verlatenheidssyndroom. In de eerste plaats moet men zich dan afvragen wat hier vroeger gebeurd is en uit welk gevoelsmilieu dit kind komt. Meestal blijkt dat het ontzettend verward c.q. verwaarloosd is geworden.

De andere groep vertoont een ander leefpatroon. Zij hebben een angst om te falen, hetgeen te herkennen is aan agressiviteit. Zij zijn teruggetrokken, ook later in de maatschappij.

Na deze korte schets grijpt de Heer Stoel terug naar het derde levensjaar, de leeftijd, waarop het kind meestal een school voor doven gaat bezoeken. Het niet dove kind beschikt dan reeds over een uitgebreide kennis der Nederlandse taal, alhoewel het nog niet kan schrijven, gebruikt het de taal in zijn verschillende tijden, gebiedende wijs etc. tot en met de aanvoegende wijs toe.

Dit is ten ene male niet het geval bij het dove kind. In het gunstigste geval is het goed gelaatgericht gebleven.

Het eerste dat het kind op deze school moet gaan leren is — dat alles een naam heeft. Wanneer men bedenkt dat een voorwerp "tafel" genoemd wordt, ongeacht zijn vorm, vierkant rond, ovaal, langwerpig, dan kan men zich voorstellen dat het dove kind hier moeite mee heeft. Hoe snel het dove kind door een kleine verandering in de war gebracht kan zijn toonde de Heer Stoel aan, door in een kleuterklas een haan, die met de kop naar rechts stond, om te draaien, waardoor de verwarring bij het dove kind compleet was en het de bijbehorende naam niet kon vinden.

Dit heeft hem ertoe gebracht in het leermateriaal een groot pakket artikelen op te nemen, die onder één verzamelnaam vallen. Bijvoorbeeld: flessen, groot, klein, vierkant, rond, gekleurd. De leerlingetjes krijgen de opdracht deze voorwerpen bijeen te zoeken en onder één noemer te brengen. Dit is voor hen een moeilijke opdracht.

De tweede belangrijke stap die het dove kind gaat nemen is het leren spreken. Dit eist een enorme inspanning en een groot geduld.

Men begon aanvankelijk het kind te leren articuleren. Het kind en de leraar zaten daarbij voor een spiegel, waarbij de leerling in de spiegel kijkend van de mond der leraar moest aflezen, wat deze zei. Bedenkt men hierbij dat woorden als baard, paard, maart, hetzelfde woordbeeld te zien geven, dan kan men de moeilijkheden begrijpen.

Met de opkomst van het gehoortoestel en de gehele apparatuur voor articuleren zijn deze moeilijkheden minder geworden.

Tegenwoordig worden babies reeds uitgerust met gehoorapparaatjes, terwijl men tevens polsvibratoren aanbrengt. (Men denke hierbij aan het vibratiecontact met de moeder) Dit laatste apparaat blijkt een enorm hulpmiddel te zijn, dat bij een storing onmiddellijk gemist wordt. Het zijn echter hulpmiddelen. Het dove kind blijft gestoord in zijn taalopbouw.

De leerlingen blijven in Rotterdam op school tot hun 14e à 15e jaar, waarna zij naar een horende school gaan. Hetzij een Nijverheidsschool, hetzij een Technische school.

Om te begrijpen met welke moeilijkheden de dove leerling op deze scholen te kampen krijgt moet men beseffen, dat de Nederlandse taal vele ideomatische uitdrukkingen en klanknabootsing heeft. De dove mens neemt deze CONCREET. Voorbeeld: Indien de leraar tegen een leerling zegt: "Pak je zakdoek, je neus loopt", dan verwekt dit hilariteit. Dit kan niet, aange-

zien een neus geen benen heeft. In een boek kan gedrukt staan: "Piet is Zaterdag in Amsterdam geweest" of "Zaterdag is Piet in Amsterdam geweest", in tegenstelling tot Zondag. Dit berust op nuanceringen in de stem, die de dove niet gemakkelijk zal kunnen leren onderscheiden. Hij kan precies lezen wat er staat, zonder te weten wat het betekent, zoals een niet-gymnasiast een stuk uit Homerus kan voorlezen, zonder te begrijpen waar het over gaat, waarmee spreker duidelijk wil maken dat dit lezen slechts een technische aangelegenheid is.

De dove die het eindexamen van de Nijverheidsschool of de Technische school behaalt, met behulp van een vrij intensieve studie begeleiding, is meestal zeer goed in zijn vak. Zij zware taalhandicap leidt er echter toe, dat hij in de maatschappij weliswaar méér zou kunnen presteren, doch hiertoe de vereiste papieren mist. Dientengevolge wordt de dove vrij laag gesalarieerd, terwijl tevens zijn beroepskeuze beperkt is. Telefoonbediening is uitgesloten, beroepen achter een balie eveneens. Communicatiemoeilijkheden ontstaan veelvuldig met zijn college, daar hij bij een gesprek tussen twee horenden uitgesloten wordt.

Naast moeilijkheden in taal, opleiding, en werkgelegenheid ontmoet de dove nog vele problemen, die de Ammanstichting onder ogen heeft gezien en waar men in de loop der jaren verbetering in heeft gebracht.

In het bijzonder is dit het geval met de vorming na de schooltijd.

De ontwikkeling van de dove mens dreigt na zijn opleiding stil te blijven staan door gebrek aan zijdelingse informatie.

Terwijl de horende tegenwoordig zeer veel informatie aangeboden wordt door middel van televisie, is dit voor doven door ontbreken van ondertiteling uitgesloten. Alhoewel de Heer Stoel reeds enkele jaren tracht hierin verandering te brengen met name bij de programma's "Brandpunt" en "Achter het nieuws", is hij hierin nog niet geslaagd.

Informatiebronnen, zoals radio, concert, theater, ballet, clubwerk in buurten, vallen eveneens buiten het bereik van de dove mens.

Terwijl hierbij zeer veel subsidiegelden gemoeid zijn, blijven toch 30.000 doven uitgesloten van deze gemeenschapsgelden.

Dit werd door de Heer Stoel onder de aandacht gebracht van de CRM, hetgeen geresulteerd heeft in het verkrijgen van subsidiegelden voor VORMINGSWERK VOOR DOVEN.

Zes jaar geleden is men hiermee gestart in elf plaatsen in Nederland, gedurende zeven maanden per jaar.

Voorlichting wordt hier gegeven op niet schoolse wijze, aangevuld met discussies over tal van onderwerpen, zoals verzekeringen, apartheid, abortus en vele ander actualiteiten.

Teneinde té grote moeilijkheden tussen de spreker en de dove te voorkomen werkt men op deze voorlichtingsavonden soms met een tolk.

Vijftien jaar eerder startte men reeds met Volkshogeschool werk voor doven. Nu worden ook cussussen georganiseerd voor ouders met dove kinderen en dove ouders met horende kinderen. Al deze activiteiten hebben tot doel de pré-linguaal dove mens op een hoger ontwikkelingsplan te brengen.

De Heer Stoel beëindigt zijn voordracht met de hoop uit te spreken, dat hij de toehoorders enig inzicht heeft kunnen geven in de enorme problematiek waarmee de Pré-linguaal dove mens in zijn leven te maken krijgt.

Verslag van de verhandeling die dr. Gernot Sonneck heeft gehouden op 15 maart 1975 te Amsterdam over het onderwerp:

Individualpsychologische kijk op het tot zelfmoord voerende ziekteproces volgens E. Ringel.

Kort samengevat schetst Ringel het ziekteproces als:

1. Verschrompeling

- a) door de gegeven situatie, waaraan de persoon, met name in de kindsheid, onderworpen was. Maar het kunnen daarbij ook later komende objectieve tegenslagen zijn.
- b) door de zelfbewerkte insnoering van waarnemingen, gedachten en gevoelens.
- c) door de verschrompeling van zijn intermenselijke relaties.
- d) door de verschrompeling van zijn waardeoordelen.

2. Geremde en tegen de eigen persoon gerichte agressie.

3. Zelfmoordfantasiën.

Al deze elementen werken op elkaar in en versterken elkaar zodanig, dat zij op zelfmoord uitlopen, tenzij dit proces essentieel doorbroken wordt.

Om dit concept van Ringel te beoordelen wordt kort samengevat wat Adler, her en der verspreid, over het probleem van de zelfmoord zegt.

Zelfmoordtendenzen krijgen een voedingsbodem bij verwende kinderen, bij wie daardoor een verwachtingspatroon groeit dat zij altijd hun zin krijgen, over alles de baas zijn, voor henzelf steeds gunstige resultaten verwachten. Het kunnen echter ook verwaarloosde of getiranniseerde kinderen zijn, die daardoor principieel vijandig tegenover hun omgeving komen te staan.

Zij worden onaangepast aan hun omgeving, zijn slechte verliezers, krijgen een minderwaardigheidsgevoel, dat bij een vrij hoge graad van activiteit zich gaat ontwikkelen tot een heimelijke agressie, die zichzelf schade berokkent met de bedoeling daaronder anderen (in het begin de ouders) te laten lijden. Groter geworden leidt deze houding tot voortdurende mislukkingen, die gecompenseerd worden door een steeds heviger opgeschroefd vals meerderwaardigheidsstreven, dat in de fantasie alles op zichzelf betreft, steeds vijandiger ten opzichte van zijn omgeving komt te staan en daardoor steeds meer in zijn relaties tot anderen verschrompelt. Hierdoor komt men er tenslotte toe zijn omgeving met zelfmoorddreigingen te terroriseren. Mislukt ook dit, dan kunnen woede en wraakgevoelens leiden tot zelfmoordpogingen en zelfs tot zelfmoord, in de verwachting dat de omgeving daaronder zal lijden, ongelijk zal moeten erkennen, wroeging zal krijgen omdat men hem niet in zijn grootheid erkend heeft.

Daarom is Sonneck het niet eens met Ringels stelling (2) dat de zelfmoordenaar een "geremde en tegen zijn eigen persoon gerichte agressie" ontwikkelt. De agressie wordt wel in feite tegen zichzelf gericht, maar de bedoeling is uiteindelijk de ander, de gemeenschap, te treffen, opdat de ander hierdoor duidelijk wordt gemaakt dat men niet in staat was aan de verlangens en de rechten van de zelfmoordenaar te voldoen en dat men daaronder nu blijvend te lijden zal hebben.

De zelfmoordfantasiën tenslotte zijn vlucht in het irreële in dag- en nachtdromen, die steeds frequenter worden naar gelang het reële gemeenschapsgevoel te loor gaat en die zich steeds heviger tegen dat gemeenschapsgevoel richten. In deze fantasieën isoleert de patiënt zich tot heer over leven en dood.

Met een correctie op de richting van de heimelijke agressie kan Sonneck zich dus verenigen met de procesontleding van Ringel.

De volledige Duitse tekst (circa 20 blz.) van deze zeer waardevolle voordracht van dr. Gernot Sonneck met o.a. citaten van Adlers visie over het onderwerp van de zelfmoord is in de I.P. Bibliotheek aanwezig, en ter lezing beschikbaar voor belangstellende leden.
Aanvragen bij mw. L.C. van Dijk, Vossiusstr. 51 bel. Amsterdam O.Z..

WIJ ONTVINGEN:

1. **IMPULSE**, Zeitschrift der Arbeitsgemeinschaft für Angewandte Individualpsychologie (A.G.A.I.P.) onder redactie van ons lid de Heer Theo Schoenaker, 6491, Zündersbach am Kirchberg W.Dld.

Dit tijdschrift beoogt een verbinding te leggen tussen de werkgroepen en hun deelnemers. Het zal een regelmatige impuls geven aan het in praktijk brengen der Individualpsychologische principes. Haar inhoud bestaat uit artikelen overgenomen uit div. buitenlandse periodieken, geschreven in een algemeen begrijpelijke taal (geen vakjargon).

Het wil mensen met gelijksoortige beroeps- of opvoedingsproblemen tezamenbrengen om praktijk-ervaringen uit te wisselen.

Aktiviteiten op het gebied van de Individualpsychologie zullen in dit tijdschrift aangekondigd worden enz.

"A.G.A.I.P.-tijdschrift", schrijft de Heer Schoenaker in het introductienummer, "we hebben veel over je nagedacht, veel over je gesproken en er veel arbeid en toewijding in gelegd. Je wordt verwacht. Je bent een "gezond kind". We wensen je een lang en nuttig leven toe".

Het blad komt iedere twee maanden uit met een dubbel nummer en telt circa 30 pagina's. Wij ontvingen, behalve het introductienummer, nog drie andere met zeer interessante artikelen zoals:

"Ein Interview zwischen dem Psychiater Dr. Rudolf Dreikurs und Dr. Thomas W. Allen".

"Wie man mit sich selbst zurecht kommt" — Rudolf Dreikurs.

"Wege zur Verhaltensänderung in Schulen" — Bernice Grundwald.

"Das Eltern-Furcht-Syndrom" — Vicky Stoltz.

IMPULSE is voor leden van de A.G.A.I.P. kosteloos. Het lidmaatschap bedraagt D.M. 60,- per jaar. Losse nummers D.M. 10,- (vooruitbetaling in postzegels s.v.p.)

2. **M.G.V.** (maandblad voor geestelijke volksgezondheid).

Hierop is de Werkgemeenschap geabonneerd.

Ook in dit blad staan interessante artikelen, zoals: "Willen de patiënten wel anders?" — L.A.J.M. van Eck en over de film "Kind van de zon", "Morgen een plaatselijke bui?" — P. v.d. Eyk en vele andere.

De tijdschriften kunnen ter lezing worden aangevraagd bij onze bibliothecaresse Mw. L.C. van Dijk, Vossiusstraat 51 bel, Amsterdam O.Z.

UIT DE OPVOEDKUNDIGE HOEK:

Wanneer een onervaren onderwijzeres met een storend kind te maken krijgt en zegt: "Je mag niet voor je beurt spreken — zit toch stil". enz. enz. dan zal het kind meestal het tegenover gestelde doen. — Ja zo gaat dat.

De onderwijzeres kan het echter ook anders zeggen:

"Ik moet wel accepteren wat je doet. Wanneer je op wilt staan, kan ik daar niets tegen inbrengen, maar als je gaat zitten dan zal ik dat goed vinden".

Het is verbazingwekkend hoe dikwijls kinderen bereid zijn het juiste te doen wanneer men hen de verantwoording voor eigen beslissingen toevertrouwt.

Dr. Rudolf Dreikurs
overgenomen uit "IMPULSE"

OVERLEDEN:

Op 20 maart j.l. is heengegaan

Mevr. A. v. Beest-Cocural.

Zij was lid sinds 1957 en nam actief deel aan het werk van de Werkgemeenschap als secretaresse, waarnemend penningmeester en penningmeesteresse van 1957 t/m 1964.

Wie haar persoonlijk gekend hebben onervonden haar warme vriendschap.